



theaterproject

lesmap



cc  
de steiger



**MET JE LEERLINGEN  
NAAR 'FAREN'**

# met je leerlingen naar FAREN

## VOORAF

'Faren' is een heel toegankelijke voorstelling, die geen uitgebreide voorbereiding nodig heeft. Om een beetje in de sfeer van de voorstelling te komen kan je simpelweg de korte inhoud van de voorstelling voorlezen en iets vertellen over de makers.

Je kan de leerlingen ook al iets meegeven over de bijzondere setting waarin 'Faren' gespeeld wordt: een tot minitheater omgebouwde trailer.

Kondig zeker aan dat de voorstelling ongeveer 50 minuten duurt en dat de leerlingen nadien in gesprek kunnen gaan met Ellis en Bjarne.

We vragen nadrukkelijk om niet op voorhand uit te wijden over de inhoud en over de verhaalstructuur. 'Faren' heeft een bijzondere structuur en het is van groot belang dat het publiek dit doorheen de voorstelling zelf ontdekt.

## NADIEN

De ervaring leert dat de meeste jongeren behoorlijk onder de indruk zijn. Enkele quotes die we na de eerste voorstellingenreeks in Menen noteerden:

- "Het zitten in de vrachtwagen was een unieke ervaring! Een vrachtwagen is geen alledaagse locatie voor theater. Intrigerend verhaal met een uniek slot! Amper afstand tussen publiek en acteurs."
- "Een verhaal vol emotie, waarvan je stil wordt."
- "Een heel emotioneel stuk, met een verrassende uitkomst. Het werd mooi overgebracht naar het publiek. Je voelde ieder woord binnenkomen!"

Het loont zeker de moeite om nadien in de klas dieper in te gaan op de voorstelling. Een eenvoudig kringgesprek lijkt ons een minimum. Daarvoor kun je onderstaande richtvragen gebruiken.

Wie uitgebreider aan de slag wil gaan, vindt op de volgende bladzijden een arsenaal aan mogelijkheden en verdiepingsmateriaal.

### RICHTVRAGEN

- wat heb je gezien/waarover ging het volgens jou?
  - wat deed dat met je/heb je iets gevoeld?
  - deed het je aan iets anders denken?
- wat vond je goed/wat vond je minder goed?



**INLEIDEND**

# over Faren

## Een vrachtwagen

Stel je voor: een heuse vrachtwagen omgebouwd tot minitheater.

Dat is de setting voor 'Faren': een uniek theaterproject gemaakt door Ellis Meeusen en Bjarne Devolder.

Een jonge vrouw rijdt met haar lief naar het zuiden van Frankrijk, een rit die ze vroeger jaarlijks met haar gezin maakte. Herinnering en heden lopen door elkaar, terwijl ze de weg zoekt in een donkere nacht.

## Een liefdesverhaal

Ellis Meeusen herschreef haar masterproef, een monoloog, tot een voorstelling voor twee spelers en liet zich inspireren door de mythische liefde tussen Orpheus en Eurydice.

Tegelijk is 'Faren' een heel nieuw verhaal over mensen van nu. Een verhaal over reizen en sterfelijkheid. Over licht in het duister. Over omkijken en tegelijkertijd vooruit reiken en over waar naartoe, als je niet meer voor- of achteruit kan.

Faren speelde 23 keer in het voorjaar van 2021 voor Menense scholen, in organisatie van CC De Steiger.

In seizoen 2022-2023 trekt Faren door heel Vlaanderen en eindigt in mei 2023 weer in Menen waar het allemaal begon.

Na de voorstelling is er een nagesprek mogelijk met de spelers. Je hoeft dit niet te reserveren, maar voorzie best wel wat extra tijd hiervoor.

"Heen en weer tussen verleden en heden. In 'Faren' zijn het sprongen die je gretig volgt, en die je langzaam naar een heel herkenbaar verdriet brengen. Een mooie voorstelling die schommelt tussen monoloog en dialoog en een troostende schouder".

(Fien Leysen, theatermaker)

## over Ellis & Bjarne

Ellis Meeusen studeerde in 2020 af als speler-maker aan de dramaopleiding van LUCA School Of Arts in Leuven. Tijdens die opleiding ontwikkelde Ellis een grote liefde voor (theater)schrijven. Wat ze schrijft, houdt vaak het midden tussen poëzie, proza en theater en vertrekt niet zelden vanuit een fascinatie voor het niet-geleefde leven en een vrouwelijke stem.

Bjarne Devolder studeerde in 2019 af als toneelspeler en -maker aan het Koninklijk Conservatorium Antwerpen. Hij maakte indruk met zijn masterproef 'Mijn Volk' en werd intussen ingelijfd door theatercollectief SKaGeN. Zowel Ellis als Bjarne leerden we kennen in het kader van de nieuwe makerswerking van CC De Steiger.



WAT VIND JE IN DEZE  
LESMAAP?

# in de lesmap vind je

Een kennismaking met Ovidius en zijn Metamorfofen via toegankelijke en korte YouTube-video's en een meer uitgebreide tekst.

Verdiepingsmateriaal met de originele tekst van Ovidius en een aflevering met duiding uit de Netflix-serie 'Black Mirror'.

Drie fiches waarin de leerlingen zich kunnen verdiepen in telken één concept aan de hand van bijpassende opdrachten.

- 1.monoloog - FICHE 1
- 2.dialog - FICHE 2
- 3.oppervlakte- en dieptestructuur - FICHE 3

Als leerkracht kun je kiezen uit deze concepten om ermee aan de slag te gaan. Kies je ze alledrie? Twee of slechts één? Aan jou om dat in te schatten.





# Kennismaking met Ovidius en zijn Metamorfofen

# TEKST

## Ovidius



Publius Ovidius Naso was een Romeins dichter. Uit zijn cognomen of bijnaam 'Naso' – de neus – kunnen we afleiden dat de man een indrukwekkende neus moet hebben gehad. Verder is over het leven van Ovidius niet heel erg veel bekend. Hij werd geboren in 43 v.C en gaat als jonge jongen in Rome studeren. Daar komt hij al snel in literaire kringen terecht en rond zijn 18e levensjaar kiest hij voor het dichtersbestaan. Een keuze die hij niet zou betreuren, zijn schrijverscarrière zou bijzonder succesvol en productief blijken.

## De Metamorphosen

Tussen 1 n.C. en 8 n.C., in het glorieus van keizer Augustus, schrijft Ovidius – ondertussen bekend als frivole liefdesdichter – wat het belangrijkste werk uit zijn oeuvre zal worden: de Metamorphosen. Een epos in hexameters, bestaande uit 15 boeken en meer dan 10 000 versregels, met als centraal thema 'gedaanteverwisseling'.

Ovidius sterft in 17 n.C. in ballingschap, maar zal via de Metamorphosen zijn tijd én zijn ballingschap ruimschoots overleven.

Als bekend en talentvol dichter werd van Ovidius verwacht dat hij een epos zou schrijven, in die tijd het meest verheven genre binnen de literatuur. De keuze om gedaanteverwisselingen tot onderwerp van zijn epos te maken, moet dan weer wel verrassend zijn geweest. In de regel kon een epos twee verschillende vormen aannemen: een heldendicht (bijvoorbeeld de Ilias en de Odyssee van Homeros) of een leerdicht (bijvoorbeeld de Georgica van Vergilius).

De Metamorphosen is geen van beide: Ovidius breekt inhoudelijk met die epos-traditie en schrijft een werk met als grondgedachte 'niets blijft en niets vergaat'. Het werd een werk dat begint bij de metamorfose van Chaos naar Kosmos en eindigt bij de triomfperiode van keizer Augustus, meer dan 10 000 versregels in dactylische hexameters – de zesvoetige versvorm waarin epen geschreven werden – lang.

## Orpheus en Eurydice

In de eerste 63 regels van boek X van de *Metamorphosen* schrijft Ovidius het verhaal van Orpheus en Eurydice neer, dat uitgroeide tot één van de meest iconische liefdesgeschiedenissen uit de klassieke literatuur.

Orpheus, zoon van muze Kalliope (muze van het epos, de filosofie en de retoriek) en riviergod Oïagros, is een begenadigd dichter en musicus. Zó begenadigd dat hij met zijn dicht- en zangtalent en spel op lier en cithar zelfs dieren en de natuur weet te beroeren en de meest verharde gemoederen weer tot mildheid kan stemmen. Orpheus roept Hymenaeus, de huwelijksgod, naar zijn woonplaats in het Rhodopegebergte in Thracië, alwaar hij trouwen wil met zijn bruid, de nimf Eurydice. Alle voorspoedtekens wijzen echter op een slechte afloop en de ramp voltrekt zich wanneer de jonge bruid gebeten wordt door een slang in haar hiel en sterft, alvorens het huwelijk kon worden voltrokken. Orpheus is ontroostbaar na de vroege dood van zijn jonge geliefde en besluit een poging te ondernemen om Eurydice uit het dodenrijk terug te halen. Hij daalt af in de onderwereld tot bij Hades en Persephone, de gebieders van het rijk der schimmen, en vraagt hen de te vroege dood van Eurydice te herroepen. Tot tranen toe ontroerd door zijn zang en snarenspeel, stemmen Hades en Persephone in. Eurydice mag mee naar boven, op één voorwaarde: Orpheus mag pas naar haar omkijken als ze allebei terug in het land der levenden zijn, anders wordt de gunst teniet gedaan. Met de zwijgende schim van Eurydice achter hem aan baant Orpheus zich opnieuw een weg door het schimmenrijk tot hij 'niet zover meer van de rand dicht bij de aarde' alsnog naar zijn Eurydice omkijkt, die onmiddellijk terug de diepte in glijdt ...

### Schrijfster Ellis over Orpheus en Eurydice en Faren

"Ik kende de mythe van Orpheus en Eurydice al uit mijn middelbare schooltijd en het verhaal bleef me fascineren: door de tragiek en de liefde en de vraag waarom Orpheus, op het moment dat ze bijna in het daglicht treden, toch besluit om om te kijken. En vooral ook de vraag hoe je nog verder kan, als iemand die je zo graag ziet, zo vroeg sterft."

"Op al die vragen probeer ik met de theatertekst en voorstelling Faren een antwoord te geven: ik probeerde een hedendaagse versie van het verhaal te schrijven, die je ook kan begrijpen zonder dat je het originele verhaal moet kennen. Ik plaatste het verhaal in een moderne context, met andere personages, maar met dezelfde spelingen van het lot. Faren is dus een moderne Orpheus en Eurydice, waarin ik onderzoek hoe verder te gaan, als alles lijkt stil te staan."

# VIDEOMATERIAAL

## Apollo en Daphne



<https://www.youtube.com/watch?v=0yK7x9ju1ZU>



<https://www.youtube.com/watch?v=4rRcG5I7UMg>

## Echo en Narcissus



<https://www.youtube.com/watch?v=c5N8hRyHYBO>

## Piramus en Thisbe



[https://www.youtube.com/watch?v=\\_UkveRsf0Ds](https://www.youtube.com/watch?v=_UkveRsf0Ds)



<https://www.youtube.com/watch?v=ZiahmT269S0>

## Orpheus en Eurydice



<https://www.youtube.com/watch?v=RhaepLsP5eg>

## Daedalus en Icarus



<https://www.youtube.com/watch?v=3s2QPQnuaGk>

# MONOLOGEN

FICHE 1

## over monologen

Een monoloog is een betoog van één persoon die aan het woord is (en blijft).

In toneelstukken komen vaak scènes voor waarbij een acteur aan het woord is zonder dat er andere acteurs op de toneelvloer aanwezig zijn. De acteur spreekt zijn gedachten dan hardop uit.

Wereldberoemd zijn de Shakespearemonologen van onder anderen:

- Hamlet (met het bekende "To be, or not to be")
- Macbeth (met onder meer "Life's but a walking shadow")
- Julia in Romeo en Julia (met onder meer "What's in a name?")

## schrijf een kleine monoloog

Elke leerling schrijft voor zichzelf een vroege of eerste herinnering uit.

- Dat mag verhalend zijn
- Er hoeft geen plot in te zitten
- Schrijf actief, in de tegenwoordige tijd
  - Zeg dus niet: mijn eerste herinnering was toen ik twee jaar was en mijn papa me kwam halen in de crèche waar ik niet graag zat.
  - Maar zeg: 'Ik zit weer in die verdomde crèche waar ik een bloedhekel aan heb. Ik wil niets liever dan dat mijn papa me zo snel mogelijk komt afhalen..'
- Laat de leerlingen de tekst luidop voorlezen. Wie dat liever niet wil, hoeft dat niet te doen.

## schrijf opdracht

Je ziet drie beelden, geïnspireerd op drie van de vijf verhalen uit de Metamorfozen van Ovidius.

- Beeldhouwerk van Auguste Rodin waarin Orpheus en Eurydice worden afgebeeld
- Schilderij van John Williams Waterhouse waarop Thisbe te zien is.
- Landschap met de val van Icarus van Pieter Brueghel de Oude.
  - uitleg over het schilderij



Leef je in in één van de afgebeelde personages.

Schrijf een monoloog voor het personage.

- Wat gaat er om in het hoofd van het personage in de context van het werk?
- Het kan gaan om een stroom aan (chaotische) gedachten, gevoelens die bijvoorbeeld niet per se uitgesproken worden tegenover het ander personage.
- Je bent vrij in welke mate je linken legt met de bijbehorende mythe of net niet.
- Je schrijft een monoloog: schrijf dus actief, in de tegenwoordige tijd, in de ik-vorm.
- Wie wil kan het voorlezen.





Auguste Rodin | Orpheus en Eurydice





John William Waterhouse | Thisbe - The Listener





Pieter Bruegel de Oude | De val van Icarus

# DIALOGEN

FICHE 2

## over dialogen

Een dialoog is een gesproken of geschreven conversatie tussen twee of meer personen. Dialogen staan vaak voor de handeling, een actie tussen twee personages. Ze geven een relatie weer en vaak ook een conflict.

In de Metamorfozen van Ovidius komen heel weinig dialogen voor.

Het verhaal van Pirus en Thisbe wordt door William Shakespeare gebruikt om Romeo en Julia te schrijven. Shakespeare schrijft dialogen waar Ovidius er geen schreef. Zo brengt hij het verhaal op scène.

## schrijf een pingpongdialogoog

Schrijf een pingpongdialogoog: een dialoog waarin wordt 'gepingpong' door zinnen heen en weer te kaatsen tussen twee personages in een soort ritme (voorbeeld: zie volgende pagina).

De kracht van pingpongdialogen zit in het doorbreken van het ritme en de nadruk die daarop ligt.

Maak een dialoog tussen een ouder en een kind van minstens tien zinnen (vijf keer ouder, vijf keer kind). Doorbreek het ritme één keer, bijvoorbeeld door een stilte of een personage even langer aan het woord te laten.

Let op de taal: het kind spreekt anders dan de ouder.

## schrijf een dialoog

Schrijf een dialoog op het moment waarop Ovidius er geen schreef.

Je kan kiezen tussen:

- Daedalus en Icarus (het moment waarop Daedalus Icarus' vleugels aandoet)
- Orpheus en Eurydice (het moment dat Eurydice in een slang trapt)
- Pirus of Thisbe en één van hun ouders als ze gezien worden op het moment dat ze naar buiten willen.
- Echo en Narcissus als ze elkaar voor het eerste zoeken en ontmoeten in het bos
- Daphne en haar vader, die haar wil overtuigen om te trouwen.

Denk aan hoe de personage praten, wie ze zijn, wat ze doen, wat hun drijfveer is, waarom ze het zeggen ... bijvoorbeeld: Icarus is een kind, Echo praat alleen na ...

Ga met het verhaal aan de haal: als je in jouw dialoog het verhaal een andere wending wil laten nemen, is dat prima.

Breng de dialoog eventueel voor de klasgroep, voor wie wil. Je kan dezelfde dialogen op verschillende manieren brengen: zeer weemoedig, zeer uitbundig, wanhopig, brutaal, boos, arrogant ...

# pingpongdialogoog | voorbeeld

Lees het even hardop om het ritme en de doorbreking van het ritme te voelen.

VADER	KIND
	papa?
ja?	niks
oke	papa?
ja?	niks
oke	
eet je boterham	papa?
ja?	ik denk
ja?	ik denk dat
wat?	(snel) cas is verliefd op mij
wat?	cas van mijn klas
ja	die is verliefd op mij
oke	
leuk	
eet je boterham	
(stilte)	
ben jij verliefd op hem?	nee
oei	ja
waarom niet?	ik ben al verliefd op boris
wat	op boris
oke	iedereen van mijn klas is verliefd op boris
oke	
leuk voor boris	ja
eet je boterham	oke

# OPPERVLAKTE- EN DIEPTESTRUCTUREN

FICHE 3

## over oppervlakte- en dieptestructuren

De context en de setting vormen mee de oppervlaktestructuur van een verhaal. Ze zijn een beetje de 'uiterlijke kenmerken' van het verhaal: waar speelt het zich af, wie zijn de personages, hoe praten die met elkaar, welke tijdselementen worden er gebruikt ...

Dieptestructuren zitten daaronder: de diepe thematiek van het verhaal, die vaak universeel is.

Toen Shakespeare Romeo en Julia schreef nam hij de dieptestructuur van Píramus en Thisbe over: een verhaal over twee geliefden, die door hun families uit elkaar gedreven worden en ervoor kiezen om in de dood met elkaar samen te zijn.

Hij gaf het verhaal een nieuwe oppervlaktestructuur: hij plaatst het in Verona, verzint nieuwe nevenpersonages ... Allemaal elementen die passen in de context of het wereldbeeld van de tijd waarin Shakespeare leeft.

## maak een stiftgedicht

Een stiftgedicht is een gedicht dat niet ontstaat door te schrijven maar door te schrappen.

Je "schrijft" een stiftgedicht door in een bestaande gedrukte tekst, meestal krantenartikels of een bladzijde uit een oud boek, woorden of delen van woorden te schrappen tot wat overblijft een gedicht vormt. Het hoeft niets meer met de oorspronkelijke tekst te maken te hebben.

Je kan individueel of in groepjes werken.

Je gebruikt best een zwarte alcoholstift

Je kan krantenartikels of oude boeken uit de kringwinkel gebruiken.

Je kan je creativiteit de vrije loop laten en er een echt beeldend werk van maken.

Neem er eventueel een foto van.

## de 'totaal onsubtiele verander de context' - oefening

Schrijf verder op de beginzinnen van beroemde romans, alsof ze zich (bijvoorbeeld) in de maatschappij midden in een coronapandemie zouden afspelen.

Dit is een oefening om de verbeelding en fantasie aan te wakkeren en even heel brutaal te spelen met de context of de setting.

Bijvoorbeeld:

'Mrs. Dalloway zei dat ze zelf de bloemen zou kopen.'

(uit: Mrs. Dalloway – Virginia Woolf)

Zou kunnen worden:

'Mrs. Dalloway zei dat ze zelf de bloemen zou kopen. Dan herinnerde ze zich dat de bloemist gesloten is. En het feest niet doorgaat. Eindelijk, wat tijd om te rusten en na te denken over haar echtelijke keuzes.'

# Beginzinnen uit romans

'Er is een tijd geweest waarop ik vroeg naar bed ging.'

(uit: De kant van Swann – Marcel Proust)

'Hij was een oude man, die in zijn eentje viste in een eenmansboot in de golfstroom, en dat deed hij nu al vierentachtig dagen zonder een vis te vangen.'

(uit: De oude man en de zee – Ernest Hemingway)

Elke zomer keerde Lin Kong terug naar ganzendorp om te scheiden van zijn vrouw, Shuyu.'

(uit: Wachten – Ha Jin)

'Het was een heldere dag in april en de klokken sloegen dertien.'

(uit: 1984 – George Orwell)

'Lolita, mijn levenslicht, mijn lende vuur.'

(uit: Lolita – Vladimir Nabokov)

'Iemand moet Josef K. belasterd hebben, want zonder dat hij iets kwaads gedaan had, werd hij op een ochtend gearresteerd.'

(uit: Het proces – Franz Kafka)

'Het begon met een verkeerd nummer, de telefoon die drie keer overging in de dode nacht, en de stem aan de andere kant die vroeg naar iemand die hij niet was.'

(uit: Broze stad – Paul Auster)



Verdiepingsmateriaal



# 'Be right Back' – Black Mirror

Bekijk samen de aflevering 'Be right Back' uit de serie 'Black Mirror' op Netflix.

## Over 'Black Mirror'

'Black Mirror' is een Britse sciencefictiontelevisiereeks, de eerste aflevering werd uitgezonden in 2011, ondertussen zijn er vijf seizoenen en een film.

De serie toont ons een dystopisch toekomstbeeld (de meeste afleveringen spelen zich af in de nabije toekomst of in een alternatief heden), waarin de relatie tussen mens en technologie centraal staat. Die relatie heeft doorgaans weinig goeds opgeleverd en de mens bevindt zich in de wurggreep van (onverwachte gevolgen van) de technologie. Want dat is waar we vandaag met de overvloed aan technologie zijn aanbeland: alles is fantastisch, maar we worden collectief oncomfortabel als er bijvoorbeeld iets uitlekt over privacyschade.

De titel Black Mirror verwijst naar de 'zwarte spiegels' die ons overal omringen: de zwarte schermen van onze smartphones, computers en televisies.

Alle afleveringen van Black Mirror staan los van elkaar en presenteren elk een voltooid verhaal in een ander universum, de kijker kan dus op elk moment inpikken. Elke episode kent andere acteurs, andere personages, een nieuwe setting – elke keer een andere wereld.

In dat hypermoderne, diepdonkere Black Mirror-universum vinden we ook de Orpheusmythe terug, namelijk in 'Be Right Back', de openingsaflevering van het tweede seizoen. Nergens in de aflevering vinden we een expliciete verwijzing naar de Orpheusmythe, maar het is bijna onmogelijk om 'Be Right Back' – een aflevering die bol staat met symboliek en metaforen – niet te lezen als een hertaling van de Orpheusmythe.

## Over 'Be right Back' (spoiler alert)

'Be Right Back' vertelt het verhaal van het thirty-something koppel Martha en Ash en heeft dezelfde dieptestructuur als de Orpheusmythe: wanneer één van de partners in een jong koppel sterft, daalt de andere de onderwereld af om hem/haar/die terug te halen. Wanneer blijkt dat enkel de afbeelding van, de representatie kan worden teruggehaald, sterft de overleden partner een tweede keer.

Het verhaal krijgt in 'Be Right Back' een nieuwe oppervlaktestructuur. Het koppel is niet pasgetrouwd, maar net verhuisd, een verbinding die vandaag vaak evenveel betekent als een huwelijk. Niet zij, maar hij sterft; Martha is Orpheus, Ash is Eurydice. De dood is onverwacht en, hoewel we de precieze omstandigheden niet te weten komen, lijkt er geen schuldige aan de dood van Ash te zijn – wellicht was het gewoon een stom verkeersongeval, in die banaliteit ligt natuurlijk ook een tragisch aspect.

De onderwereld is vervangen door een technologisch universum, waar de schim van Ash nog rondzwerft. Martha zoekt hem op in die onderwereld, probeert scherp te stellen op wat nog van hem overblijft, maar treft alleen een kopie zonder origineel aan. Martha zoekt Ash buiten zichzelf en in dat gebrek aan verinnerlijking – samen met het uit de hand lopen van het technologische aspect – ligt de oorzaak van zijn tweede verdwijnen

Wie de Orpheusmythe kent, kan moeilijk de gelijkenissen (en verschillen) in 'Be Right Back' niet opmerken, maar voor wie de mythe niet kent blijft de aflevering ook overleidend en toont ze ons, naast de gevaren van technologie, ook onze moeilijke omgang met rouw en de dood en de onmogelijkheid om een gestorven geliefde los te laten.

# Metamorfosen van Ovidius

De originele teksten



